

10 клас

Тема: Ф Стендаль. Роман «Червоне і чорне». Неординарна особистість у боротьбі за існування. Жульєн Сорель. Втрата ілюзій.

Мета: - дослідити психологічний портрет головного героя роману Стендаля «Червоне і чорне»; з'ясувати символічність назви твору, розкрити суть порушеної автором проблеми вибору життєвих цінностей; формувати в учнів навички аналізу соціально – психологічного роману;

- розвивати асоціативне мислення, читацьку спостережливість, увагу до художньої деталі, вміння аргументувати свою думку;
- виховувати потребу в свідомій життєвій позиції, особистісну відповідальність за обрані орієнтири; формувати життєві ідеали, що базуються на загальнолюдських духовних цінностях.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок

Вид уроку: урок – дослідження.

Наочне та дидактичне забезпечення уроку: портрет Ф.Стендаля, презентація, роман «Червоне і чорне».

Обладнання: комп'ютер, екран, проектор.

Методи і прийоми: дослідження, слово вчителя, бесіда, рефлексія, мозковий штурм, робота в малих групах.

Міжпредметні зв'язки: інформаційні технології, всесвітня історія.

Очікувані результати: формування вміння створювати психологічний портрет героя художнього твору та критично-емоційного ставлення до прочитаного ; пошук паралелей: художній текст – сучасність - моє «Я»; учні

вміють систематизувати вивчений матеріал, розкривати коло основних проблем твору, вміють логічно та критично мислити, доводити свою думку, працювати в малих групах.

Епіграфи:

Життя прожити – не поле перейти.

Народна мудрість.

Кожен- коваль своєї долі.

Апій.

Найважча професія - бути людиною.

Х. Марті.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Слово викладача.

На минулому уроці ми з вами познайомились з панорамою Франції ХІХ ст. у романі «Червоне і чорне». У центрі нашої уваги був соціальний устрій тогочасної Франції. **Але чи тільки соціальний аспект життя розкрито у творі?**

Основна проблема твору – «людина і суспільство»; перед нами соціально – психологічний роман. А психологізм виявляється в глибокому , детальному відтворенні внутрішнього світу персонажа, його прагнень, хвилювань, думок, почуттів.

Роман «Червоне і чорне» розкриває долю молодого людини, яка, ставши на шлях самостійного життя, постає перед проблемою вибору: бути чесним, але бідним або забути про мораль і стати багатим. Таке питання дуже актуальне і на сьогоднішній день. На прикладі життя героя твору ми можемо побачити результат неправильного вибору методів у досягненні своїх мрій.

III. Мотивація навчальної діяльності.

1. Оголошення теми й мети уроку.

2. Робота з епіграфами.

3. Слово викладача.

«Життя прожити – не поле перейти», - стверджує народна мудрість. Що чекає нас на цьому шляху? Від першого кроку дитини – до останнього подиху, від поразок – до перемог, від вибоїн – до рівнин, від падіння – до воскресіння. Чомусь людина замислюється над тим, як жила, що зробила протягом свого існування, лише в останні миті. Чому так відбувається? Не вистачало часу чи не було потреби в аналізі? Нелегко копирсатися в собі, а варто, щоб уникнути нових помилок. Для цього потрібно перегорнути пройдене життя, як книгу, не залишати поза увагою жодної сторінки.

Головний герой роману «Червоне і чорне» Ф. Стендаля Жульєн Сорель змушений розгорнути книгу свого життя в розквіті літ. Молодий – за віком, старий - за душею. Як висловилися полкові офіцери, «в цьому юнакові є все, крім юності». Як сталося, що Жульєн занастив своє життя? На це запитання спробуємо сьогодні знайти відповідь.

4. Проблемна ситуація.

Вибір. Як часто ми опиняємося в ситуації, коли потрібно віддати перевагу чомусь? Ще з дитячих років вибирали іграшку, солодощі, одяг. Дорослішаємо – і мова вже йде про серйозніші речі: професію, вчинок, ставлення до людини. Від кого залежить наш життєвий вибір? Чи може людина залишатися людиною за будь – яких умов?

IV. Робота над темою уроку.

1. Слово викладача.

Епіграфом до першої частини роману «Червоне і чорне» французький письменник обирає вислів Дантона «Правда, сувора правда!», тим самим наголошуючи читачам, що твір написано в дусі критичного реалізму. Як не гірко це сприймати, «Роман - дзеркало, з яким ідеш великою дорогою. То воно відбиває голубе небо, то брудні калюжі й вибоїни».

Поза сумнівом, що герой роману Стендаля Жульєн Сорель – незвичайна, непересічна особистість. Він прагне, щоб людську гідність, розум та здібності поважали – незалежно від походження людини; щоб ці якості давали змогу зробити кар'єру, отримати відповідне моральне та матеріальне заохочення від суспільства. Мета, як бачимо, цілком відповідає здоровому глузду й загальнолюдським нормам. Проте тогочасне суспільство до цього ще не було готовим. Тому героєві доводиться йти до мети різними шляхами. Над тим, якими є ці шляхи - злетом чи падінням, - поміркуємо сьогодні на уроці.

2 . Створення психологічного портрету головного героя роману Жульєна Сореля. Робота в групах.

Група І

1. Представником якого класу був Жульєн?
2. Чим вирізнявся серед інших?
3. Як він міг утвердитися в житті?
4. Чи відповідає кар'єра священника справжньому покликанню героя? Хто був його кумиром?
5. Що думав Жульєн про людей у яких працював?
6. Що мучило Жульєна, чим була для нього «свобода»?
7. Навіщо Жульєн домагався кохання пані де Реналь?

Висновок: Відсутність перспектив чесним шляхом досягти успіху в житті викликає обґрунтований протест, який часто обертається тим, що людина зважується на обман і злочин. Бідному, невідомому властиво мріяти про багатство і славу, причому чим бідніша людина, тим багатшою вона мріє стати. І якщо є людина, у якої така мрія здійснилась, то її життя здається рецептом щастя. Якщо кумир створено, то він, іноді підсвідомо для людини, стає її радником майже в усіх життєвих ситуаціях. А тривале наслідування або поклоніння зразку рано чи пізно призводить до того, що людина сама бажає стати цим зразком. Логічний наслідок поклоніння кумирові -

виправдовування власних вчинків фразою « він зробив би так само» незалежно від того, чи є для цього підстави.

Група II

1. Чому і навіщо Жульєн поїхав до Безансона?
2. Як жив і навчався Сорель у семінарії, яким був і яким здавався іншим?
3. Як Жульєн потрапив до маркіза де Ла-Моля?
4. Яке враження справила на нього родина маркіза?
5. Що відкрилося Жульєну у паризькому суспільстві?
6. Що відчував Жульєн до Матильди, про що мріяв, домагаючись її кохання?

Висновок. У душі героя відбувається боротьба «природи» та «цивілізації». Жульєн обирає для себе свідоме лицемірство, стримує власний темперамент, ставлячись до суспільства з презирством, поводить за його законами. Сорель вираховує кожний свій крок і створює цілу програму завоювання світу, хоча на перших етапах «природна людина», яка живе у ньому, сплутує всі плани. Поступово він навчається добре контролювати власні інстинкти, і на той період припадають його найбільші успіхи.

Група III

1. Що зруйнувало блискучі плани Жульєна?
2. Що зрозумів Жульєн після побачення з пані де Реналь?
3. Чим треба було пожертвувати, щоб стати успішною людиною в той час?
4. Як сховався до мети Жульєн?
5. Чому він не може втриматися на вершині певних досягнень? Що заважає йому?

Висновок: Заради кар'єрного зростання юнакові треба ламати себе, стримувати справжні почуття. Шляхетне і підле борються в його душі,

внутрішній і зовнішній конфлікти нарастають – і все закінчується падінням, катастрофою. Фінал твору свідчить про духовний злет Жульєна, хоча й дорогою ціною.

У в'язниці перед героєм постає остання можливість перевірити себе, свої цінності, бути самим собою, не грати роль. У Жульєна ніби настає прозріння: він починає розуміти згубність шляху кар'єри й дозволяє собі виявити ті кращі риси характеру, душі, що весь час приховував: людяність, відвертість, здатність кохати, чесність перед самим собою. Вибір смерті стає вибором свободи.

3. Проаналізуйте вислови Жульєна Сореля: «Я любив правду. А де вона?», «Не янгол я...», «Я міг би бути щасливим». Як вони характеризують його? Чому герой приходить до висновку: «Мені нічого робити на землі»?

Висновок: Стримуючи власний темперамент і ставлячись до суспільства з презирством, юнак поводить за його законами. Прокладаючи дорогу до аристократичного суспільства XIX ст., герой змушений розлучитися з найкращими властивостями душі, замінити їх на відразливі. Поступово його серце заповнюють до краю лише егоїзм і лицемірство.

4. «Мозковий штурм».

- Зачитайте виступ Жульєна на суді.
- Чи міг герой врятувати собі життя під час суду?
- Чому не зробив цього?
- Чому Стендаль убиває свого героя?

Висновок: Уперше внутрішній голос Сореля й те, що він каже публічно, не суперечать одне одному. Прийшовши до висновку, що він занапастив своє життя, Жульєн сам засуджує себе на смерть. У погоні за славою, багатством він зрадив найкращим властивостям душі, став схожим на тих, кого

зневажав, змінював долі інших. Отже, не має права жити. Йому нічого робити на землі.

Жульєн прекрасно розуміє, за що насправді його засуджено до страти: звичайно ж, не за постріл у церкві і не за любовний зв'язок з пані де Реналь та Матильдою де Ла – Моль, а за протест «плебея» проти станових «законів» суспільства, за його намагання піднятися відповідно до своїх природних здібностей і прагнень вгору по станових сходах. Тому, чекаючи на страту, Жульєн відмовляється від будь – якої допомоги « сильних світу цього», Які б, можливо, і добилися, в разі його «покаяння», наказу про його помилування. Двобій із суспільством, із «запрограмованою» долею кінчається фізичною поразкою і водночас моральною перемогою головного героя твору, перемогою «червоного» над «чорним», тобто поверненням його до свого незалежного духовного єства.

5. Слово викладача. Пісня з кінофільму «Статский советник», на мою думку, допоможе емоційно відчутти біль у душі Жульєна Сореля, зрозуміти, як важко обирати життєвий шлях.

6. Підсумкові запитання.

- Історія Ж. Сореля – це історія трагедії чи моральної поразки?
- Чи можна вважати трагічний фінал роману моральною перемогою Жульєна?
- Де слід шукати причини трагедії Жульєна?

Висновок .У романі ми спостерігаємо постійний конфлікт головного героя із суспільством. Зміст і характер конфлікту полягає між освіченістю та неуцтвом, тонкою організацією душі та грубою фізичною силою; між бажаннями, можливостями Сореля і його низьким походженням, між захопленням високими ідеями, жагою наслідування кумирові Наполеону й становищем гувернера; між справжніми почуттями та бажанням самоствердитися; між провиною та покаранням.

На шляху до здійснення своїх мрій, Жульєн зіткнувся із суворою реальністю, чорним кольором. Його енергія, розум не задіяні суспільством. Тому він одягає чорну сутану лицемірства, пристосовництва. Головне для нього – не розкривати своїх почуттів, порухів душі, а поводитись відповідно до ситуації, згідно з тим, чого від нього хочуть інші. Це породжує презирство до людей. Саме чорний колір душі героя приводить його до злочину. Та як не дивно, саме постріл у пані де Реналь стає кроком до прозріння, до відродження червоного кольору душі героя.

7. З'ясування символічного значення назви роману

Творча робота в групах. На клаптиках кольорового паперу червоного і чорного кольорів запишіть слова, які, на вашу думку, розкривають символічне значення назви твору Стендаля.

Висновок: Червоне означає революцію, пристрасть, любов, жагу, кров, колір мундира офіцера, символ агресії. Чорне – символ зла, смерті, жадоби, колір повсякденного одягу Жульєна як семінариста, як секретаря де Ла-Моля. Зрештою, життя Жульєна, як і кожної людини, нагадує гру в рулетку, вибір ставок на червоне і чорне.

8. Слово викладача.

Герой роману Стендаля гине, тому що живе у ХІХ ст. Пам'ятаєте? «Яка мука!.. Ось він, вплив сучасників!.. О дев'ятнадцяте століття!» Ви, діти, представники нового часу. Та чи можемо ми стверджувати, що проблема піднята французьким класиком, себе вичерпала? Чи актуальний твір сьогодні?

У романі « Червоне і чорне» автор переконливо доводить, що причини трагічних доль людей криються в самій дійсності, яка не дає змоги реалізуватись особистості. Трагедія героя має ніби подвійну природу: дійсність змушує людину пристосовуватися до свого оточення і таким чином придушує прояви її самобутності. Якщо ж особистість знаходить в собі сили

протистояти тиску, середовище використовує цю самотність задля своєї вигоди або знищує людину.

9. Метод «Мікрофон».

- Від кого залежить наш життєвий вибір?
- Чи може людина залишатися людиною за будь-яких умов?

V. Заключне слово викладача.

Можна по-різному визначати мету свого існування, але слід дотримуватися одного: треба прожити життя з гідністю, щоб не соромно було згадати прожите. Гідність вимагає доброти, великодушності, вміння не впадати в крайнощі, відкидає егоїзм і приниження, радить бути правдивим, вірним товаришем, знаходити радість у допомозі іншим.

Ні в якому разі не слід підтримувати ганебне, руйнівне в собі і людях, варто залишатися Людиною з великої літери. Життя – це творчість. Творіть добру ауру довкола себе, тому що кожна людина залишає по собі пам'ять. Що про неї згадають, залежить від неї самої. Ми повинні пам'ятати, що кожен із нас – особистість, унікальне і неповторне створіння. Життя прожити – не поле перейти. На довгому і тернистому шляху потрібно зберегти себе. Прислухаємося до поради української поетеси Ліни Костенко:

І не знецінюйте кошовне,
Не загубіться у юрбі.
Не проміняйте неповторне
На сто ерзаців у собі.

VI. Оцінювання знань учнів.

VII. Рефлексія.

- Що сподобалося на уроці найбільше?
- Чи допомогла презентація у розв'язанні проблеми?

- Чи подобається групова робота на уроці? Чи всім дали змогу висловитися?

VIII. Домашнє завдання:

Підготуватися до характеристики жіночих образів роману «Червоне і чорне».

Використана література

- 1.Стендаль Ф. Червоне і чорне: Хроніка XIX ст.; Роман.
- 2.Пронкевич О.В. Зарубіжна література XIXст. – К.:Педагогічна преса, 2004.
3. Халабаджах І.Стендаль. Роман «Червоне і чорне». Система уроків до теми/І. Халабаджах// Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.- 2001.-№8.
- 4.Паращич В.В. Світова література. 10клас (рівень академічний). – Х.:Вид. група «Основа», 2011. (Серія «Мій конспект»).
- 5.Інтернет–джерела:zarlitra.in.ua/7-6.html;
www.zarlit.com/lesson/10klas_1/index.html;
<https://books.google.com.ua/books?isbn=6115407265>.